

Marta M. Kacprzak
Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
m.m.kacprzak@uw.edu.pl

 0000-0002-0491-7970

Maria Magdalena Biernacka (1941-2020)

31 X 2020 r. odeszła dr Maria Magdalena Biernacka. Znana współpracownikom z różnych miejsc i etapów Jej zaangażowania zawodowego jako Pani Marlena – Osoba o wysokiej kulturze, wielkiej serdeczności, błyskotliwej inteligencji i niewyczerpanej erudycji – posiadała szeroką wiedzę i dorobek naukowy w dziedzinie bibliologii, historii bibliografii i bibliotekoznawstwa w XIX w. Swoje długie i pracowite życie zawodowe podzieliła między warszawskie ośrodki prac nad książką i księgozbiorami: Bibliotekę Narodową, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego oraz Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie.

Urodzona w Sochaczewie, po maturze w Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Prusa w Skierniewicach, podjęła studia bibliotekoznawcze na Uniwersytecie Warszawskim, prowadzone wówczas przez Katedrę Bibliotekoznawstwa na Wydziale Filologicznym UW; tytuł magistra bibliotekoznawstwa otrzymała w 1962 r. Drogię zawodową rozpoczęła w Bibliotece Narodowej, gdzie przez kilkanaście lat, w okresach od 1963 do 1968 i od 1970 do 1980 r., pracowała w różnych jednostkach Instytutu Bibliograficznego BN: Zakładzie Bibliografii Bieżącej Specjalnej (także jako kierownik Sekcji Wpływu), Zakładzie Teorii i Organizacji Bibliografii, Zakładzie Bibliografii Retrospektywnej, Pracowni Bibliografii Poloników Zagranicznych 1939-1955 oraz Ośrodka Normalizacji Bibliograficznej. Zdobywała wówczas

fot. Jadwiga Antoniak-Sadlakowska, BUW

„Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” – Udział zagranicznych recenzentów w ocenie publikacji; Stworzenie anglojęzycznej wersji wydawniczej publikacji; Digitalizacja tomów archiwalnych rocznika w celu zapewnienia otwartego dostępu do nich przez Internet oraz wdrożenie i utrzymanie cyfrowej platformy redakcyjnej – zadanie finansowane w ramach umowy nr 653/P-DUN/2019 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

bogate doświadczenie i kształciła kompetencje, przede wszystkim w zakresie historii, teorii i metodyki bibliografii. Jako pracownik BN wkroczyła w życie naukowe; od kiedy zadebiutowała artykułem *Dwadzieścia lat polskiej bibliografii 1944-1964* na łamach „Przeglądu Bibliotecznego” (1965, z. 3), publikowała w polskich i zagranicznych periodykach teksty związane z tematyką bibliograficzną i bibliotekoznawczą, także sprawozdania z zagranicznych konferencji naukowych (np. obszerna relacja *45 doroczna konferencja Aslibu* [Association of Special Libraries and Information Bureaux] (*Darmstadt, 10-14 października 1971 r.*)), „Przegląd Biblioteczny” 1972, z. 3/4) oraz przekłady z języka angielskiego (np. John Salter, *Kształcenie bibliotekarzy w Wielkiej Brytanii* [*Education for Librarianship in Great Britain*], „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1980, T. 16, Warszawa 1981). W BN Pani Marlena podjęła również prace dydaktyczne i popularyzatorskie, prowadząc m.in. szkolenia zawodowe dla bibliotekarzy z teorii i metodyki bibliografii, wykłady dla bibliotekarzy szkół średnich, praktyki wakacyjne dla studentów bibliotekoznawstwa, kursy dla bibliotekarzy polonijnych.

W latach 1968-1970 i 1980-1982 M.M. Biernacka była zatrudniona w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UW, gdzie prowadziła dydaktykę akademicką – zajęcia z bibliografii, podstaw bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, jak również z historii kultury od starożytności do XVIII w. Brała udział w pracach organizacyjno-dydaktycznych uczelni, pełniąc funkcję opiekuna roku, należąc do komisji rekrutacyjnej, organizując praktyki studenckie, m.in. w Czechosłowacji, a także prowadząc przez pewien czas Bibliotekę Instytutu. Najważniejszym efektem badań naukowych Pani Marleny w IBiIN UW i BN był stopień doktora nauk humanistycznych, otrzymany w 1979 r. na Wydziale Historycznym UW, i publikacja rozprawy doktorskiej (do której jeszcze wrócimy).

Od 1982 do 2006 r. dr Biernacka pracowała w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie; przeszedłszy drogę awansu zawodowego, już od 1983 r. była starszym kustoszem dyplomowanym. Nie stroniła od zaangażowania w życie środowiska bibliotekarskiego – w latach 80. była członkiem Rady Bibliotecznej i jej Komisji ds. Bibliotekarzy Dyplomowanych, należała do Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. W BUW pracowała kolejno w Oddziale Prac Naukowych, Pracowni Informacji o Dawnej Książce Angielskiej w Zbiorach Polskich i Gabinetzie Zbiorów XIX Wieku.

Dla prac podejmowanych przez Panią Marlenę w BUW ogromne znaczenie miały Jej wysokie kompetencje w zakresie bibliografii, zarówno teorii i metodyki współczesnych działań bibliograficznych, jak i wiedzy z historii bibliografii. Ich szczególnym znakiem był Jej udział w powstawaniu *Bibliografii polskiej 1901-1939* (red. J. Wilgat), praca w zespole opracowującym w BN materiał do dwóch pierwszych tomów publikacji (Wrocław-Warszawa 1986, 1991). Nie można nie zwrócić uwagi, iż Pani Marlena nie ograniczała się w pracach do

materiału polskiego i perspektywy krajowej, ale właściwie od zawsze wiązały się one, w miarę ówczesnych możliwości, z obserwacją nowoczesnych działań na polu bibliografii za granicą, zwłaszcza w krajach anglosaskich, m.in. podczas kilkumiesięcznego stypendium Fundacji Kościuszkowskiej w USA w okresie pracy w IBiIN UW (te zainteresowania dr Biernackiej zaświadczał np. wspomniany przekład pracy J. Saltera o kształceniu bibliotekarzy angielskich czy artykuł o informacji naukowej w ośrodkach brytyjskich *Aslib – Stowarzyszenie Bibliotek Specjalnych i Ośrodków Informacji (w pięćdziesięciolecie działalności)*, „Przegląd Biblioteczny” 1974, z. 3). Łączyła się z tym, niezbyt typowa wówczas, dobra znajomość języka angielskiego (obok rosyjskiego, a także niemieckiego i łaciny), poświadczona egzaminem państwowym, owocująca publikacjami przekładów czy autorstwem anglojęzycznego wydawnictwa o polskich muzeach książki (*Museums of the book and book exhibitions in Poland*, Harrogate 1986). Ta wiedza i umiejętności spowodowały, że dr Biernacka została zaangażowana w zadania Pracowni Informacji o Dawnej Książce Angielskiej w Zbiorach Polskich, która wyłoniła się z Oddziału Prac Naukowych BUW w związku ze współpracą polskich bibliotek naukowych z The Eighteenth Century Short Title Catalogue (ESTC) – zainicjowanym przez The British Library, międzynarodowym systemem informacji o anglojęzycznych publikacjach z lat 1701-1800. Artykuł M.M. Biernackiej pt. *ESTC w Polsce* („Przegląd Biblioteczny” 1999, z. 3) zawiera charakterystykę tego przedsięwzięcia bibliograficznego, udziału w nim BUW i efektów działań Pracowni w postaci udostępnienia online informacji o polskich zasobach XVIII-wiecznej książki angielskiej i promocji polskich księgozbiorów historycznych.

W artykule tym pisała Pani Marlena:

Materiały z Polski stanowią nie tylko bogaty warsztat badawczy i naukowy, ale jednocześnie ważne i wielostronne źródło wiedzy o epoce, szczególnie cenne przy badaniach dziejów kultury. Do tych badań niezbędne są bowiem studia nad „biografią” książek – dotyczące nie tylko ich zawartości, ale również sposobów przekazywania i procesów obiegu. Księgozbiory historyczne, będąc wytworem i wyrazem umysłowości określonych epok, są również fascynującym obszarem dla prowadzenia badań bibliologicznych, obszarem, na którym wszechstronne zastosowanie znajdują wyspecjalizowane metody księgoznawcze: proveniencyjna, typograficzna i bibliograficzna (M.M. Biernacka, *ESTC w Polsce*, dz. cyt., s. 136).

Nie przypadkiem w roku opublikowania tej wypowiedzi o znaczeniu księgozbiorów zabytkowych i badań, m.in. proveniencyjnych, nad nimi Autorka tych słów rozpoczęła – po przenosinach BUW do nowego gmachu na Powiślu – pracę jako kustosz zbiorów specjalnych w nowo utworzonym Gabinetie Zbiorów XIX Wieku BUW. Wraz z dr Stanisławą Nieuważny brała aktywny udział w tworzeniu koncepcji oraz w organizacji tego pierwszego w polskich bibliotekach oddziału, któremu wyznaczono za zadanie opiekę nad dziedzictwem piśmienniczym XIX stulecia – wydawnictwami z lat 1801-1918 traktowanymi

jako zbiory specjalne, zapewnienie im właściwego dla zbiorów specjalnych sposobu przechowywania, ochrony, opracowania i udostępniania, stworzenie dogodnych warunków dla prowadzenia nad nimi badań, udostępnianie ukierunkowanej informacji o nich, prowadzenie związanych z nimi prac naukowych i dydaktycznych oraz działań popularyzatorskich. Przez ostatnich kilka lat pracy w BUW Pani Marlena była dla kolejnych zatrudnianych w Gabinetcie pracowników przewodniczką po zbiorach, a przede wszystkim po świecie XIX-wiecznej książki, jej twórców, kustoszy i badaczy, po jej potrzebach w zakresie ochrony i studiów. Historyczny księgozbiór biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, obejmujący kilkaset tysięcy druków zwartych i ciągłych z okresu 1801-1918, był przedmiotem badań i troski dr Biernackiej aż do zakończenia pracy w BUW w początku 2007 r., a sprawy tego księgozbioru i zajmującego się nim Gabinetu nie utraciły Jej zainteresowania i życzliwości nigdy.

Nie deprecjonując żadnego z miejsc i okresów pracy Pani Marleny, nie umniejszając znaczenia żadnego z zagadnień, którymi się z zaangażowaniem zajmowała, można chyba powiedzieć, że droga zawodowa przez około 40 lat wiodła Ją właśnie ku XIX-wiecznemu księgozbiorowi BUW, którego kustoszami byli niegdyś m.in. Joachim Lelewel i Karol Estreicher. Dzieje książki i prasy, a także księgozbiorów, bibliotekoznawstwa i bibliografii w XIX w. od zawsze interesowały Panią Marlenę w sposób szczególny i były głównym przedmiotem Jej zainteresowań i pasji badawczych. Już pracę magisterską, przygotowaną pod kierunkiem Heleny Hleb-Koszańskiej, poświęciła ważnemu zjawisku w prasie 1. połowy XIX w. – periodykowi historyczno-literackiemu „Orędownik Naukowy”, wydawanemu w Poznaniu w latach 1840-1846 (*Orędownik Naukowy, Poznań 1840-1846. Próba charakterystyki oraz bibliografia zawartości za lata 1840-1842*). Właściwie we wszystkich publikacjach M.M. Biernackiej (od debiutanckiej syntezy *Dwadzieścia lat polskiej bibliografii 1944-1964*) można zauważyć skłonność do metody diachronicznej i ujęcia historycznego, a także zainteresowanie badaniami nad historią polskiej bibliografii, także w XIX w. Własne poszukiwania naukowe Pani Marleny dotyczyły przede wszystkim XIX-wiecznej historii bibliografii, bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa, związanej z dziejami księżnicy Uniwersytetu Warszawskiego oraz postaciami jej dwóch wybitnych podbibliotekarzy – Lelewela i Estreichera.

Szczególny przedmiot badań M.M. Biernackiej stanowiła działalność Karola Estreichera jako profesora warszawskiej Szkoły Głównej oraz pracownika Biblioteki Głównej w latach 1862-1868. Tej tematyce poświęciła rozprawę doktorską, przygotowaną pod kierunkiem Barbary Bieńkowskiej. Studia te dokumentuje artykuł *Księgozbiór Biblioteki Głównej warsztatem pracy dydaktycznej i naukowej Karola Estreichera (w świetle rękopisu jego wykładów bibliografii w Warszawskiej Szkole Głównej)* w tomie „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” (1977, z. 3) i przede

wszystkim książka *Wykłady Karola Estreichera w Szkole Głównej w Warszawie. 1865-1868. Studium bibliologiczne* (Warszawa, Biblioteka Narodowa, 1989), będąca uzupełnioną wersją dysertacji doktorskiej. Zawiera ona wnikliwe i kompletne studium koncepcji bibliograficznych Estreichera z lat 60. XIX w., oparte przede wszystkim na jego obszernych rękopiśmiennych notatach do wykładów, które odnaleziono po wojennej zawierusze w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, wykorzystujące także ogłoszone drukiem prace Estreichera, inwentarze historyczne z Archiwum BUW oraz – porównawczo – rękopiśmienne notatki do wykładów Jerzego Samuela Bandtkiego oraz Józefa Muczkowskiego, przechowywane w Bibliotece Jagiellońskiej i Ossolineum. Monografia dowodzi, że wykłady Estreichera w Szkole Głównej stanowiły rozbudowaną syntezę bibliologii jako dyscypliny naukowej i dydaktycznej, naukowej podstawy praktyki bibliograficznej i bibliotekarskiej. Szczegółowo analizuje poglądy Estreichera na bibliografię, zarówno ich cechy indywidualne i oryginalność, jak i wpływ na nie polskich i obcych bibliografów, bibliologów i bibliotekarzy. Ukazuje związki między działalnością dydaktyczną Estreichera, jego zatrudnieniem w Bibliotece Głównej oraz pracą nad *Bibliografią polską*. Autorka przedstawiła dzieje i analizę formalną oraz rzeczową rękopisu wykładów, wyłożyła zawartą w nich koncepcję bibliografii, zebrała przekazy o ich realizacji oraz przedstawiła wnioski odnośnie do warsztatu naukowego i metodycznego wykładów oraz osobowości wykładowcy, jak również znaczenia wykładów Estreichera w dziejach bibliografii polskiej. Powstało studium bibliologiczne wysokiej rangi naukowej, do dziś jedno z najważniejszych opracowań na temat dziejów bibliografii jako dyscypliny, jej dydaktyki akademickiej, myśli i dzieła Estreichera oraz historii Szkoły Głównej.

Badaniom, których pokłosiem jest ta książka, towarzyszyła praca edytora naukowego. W 1978 r. Biblioteka Narodowa wydała z okazji 150. rocznicy urodzin Karola Estreichera oraz 50-lecia BN bibliofilski druk *O bibliografii. Trzy lekcje wygłoszone 6, 13 i 16 listopada 1866 roku w Szkole Głównej w Warszawie* Estreichera. Teksty jego trzech pierwszych lekcji w Szkole Głównej zostały odczytane z rękopisu przechowywanego w Ossolineum, przygotowane do druku i opatrzone wstępem przez M.M. Biernacką.

Naukowe edycje tekstów źródłowych do badań nad dziejami bibliografii i bibliotekarstwa polskiego stanowią ważny nurt Jej prac i element Jej naukowego dorobku o nieprzemijającej wartości. Dr Biernacka opublikowała również nieznane teksty związane z wcześniejszą historią BUW – dwie prace J. Lelewela. Pierwsza z nich to *Projekt utrzymania i urządzenia biblioteki Publicznej przy Królewskim Uniwersytecie Warszawskim*, zachowany w rękopisie w Bibliotece Uniwersytetu w Wilnie. Po raz pierwszy został on zaprezentowany podczas Międzynarodowej Sesji Naukowej „Joachim Lelewel.

Księgoznawca – bibliotekarz – bibliograf”, którą w dniach 20-22 marca 1986 r. w Warszawie BUW i IBiIN UW uczciły 200. rocznicę urodzin Lelewela; edycję udostępniono w powielonych materiałach konferencyjnych (Warszawa, Uniwersytet Warszawski. IBiIN; BUW, 1986). M.M. Biernacka odczytała i przygotowała tekst do druku (wraz z merytoryczną notą edytorską) na podstawie autografu i odpisów, sporządzonych przez odkrywczynię przekazu, H. Hleb-Koszańską, a odnalezionych przez Panią Marlenę podczas porządkowania archiwum Badaczki w Instytucie Bibliograficznym BN. Szersza publiczność mogła zapoznać się z *Projektem utrzymania i urzędzenia biblioteki* dzięki edycji opublikowanej przez Bibliotekę Narodową w 1989 r., także w druku o charakterze bibliofilskim, zawierającym faksymile fragmentów rękopisu Lelewela, przygotowanym przez BN przy współudziale BUW również z okazji 200-lecia urodzin Uczzonego. Dopełnieniem pracy naukowo-edytorskiej, rozpoczętej przez H. Hleb-Koszańską i zrealizowanej przez M.M. Biernacką, stała się edycja krytyczna, ogłoszona w 2017 r. w księdze zbiorowej z okazji jubileuszu UW i BUW *Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie 1817-2017. Miscellanea* (red. nauk. J. Talbierska, Z. Olczak, Warszawa, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego). Znalazło się tu studium dr Biernackiej pt. „...na publiczny użytek”. *Biblioteka Publiczna przy Królewskim Uniwersytecie Warszawskim w autografach Joachima Lelewela*, towarzyszące edycji dwóch tekstów z rękopisów przechowywanych w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego – raz jeszcze przypomniano tu *Projekt utrzymania i urzędzenia biblioteki* jako nierozzerwalnie związany z po raz pierwszy wydanym w 2017 r. *Urządzeniem biblioteki* Lelewela. Dzięki pracy Pani Marleny zostały udostępnione w naukowej edycji teksty, które należą do nielicznych ocalałych dokumentów związanych z dziejami bibliotek i bibliotekarstwa w Polsce 1. połowy XIX w., są najwcześniejszymi znanymi pracami Lelewela zawierającymi jego poglądy na bibliotekę i bibliotekarstwo, stanowią unikatowe źródła historyczne do badań nad początkowym okresem dziejów BUW, nad strukturą, metodami zarządzania i zasadami funkcjonowania biblioteki w 1. połowie XIX w.

Ta publikacja, przygotowana i ogłoszona już w okresie emerytalnym życia Badaczki i Edytorki, stanowi punkt dojścia Jej wieloletnich zainteresowań i prac. Kamieniem milowym była w nich wydana jeszcze w 1993 r. księga zbiorowa *Joachim Lelewel. Księgoznawca, bibliotekarz, bibliograf* (Warszawa, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego) z materiałami z wspomnianej wyżej Międzynarodowej Sesji Naukowej z 1986 r. M.M. Biernacka, która ze strony BUW była głównym organizatorem konferencji i wygłosiła na niej komunikat prezentujący nieznany wówczas tekst Lelewela, przygotowała także monografię pokonferencyjną jako redaktor naukowy. W księdze tej, prócz streszczenia Jej referatu, znalazł się także zestawiony przez Ewę Bagińską katalog wystawy (pod tytułem tożsamym z nazwą konferencji),

zorganizowanej w BUW (w Pałacu Tyszkiewiczów-Potockich) w dniach 20 marca – 19 kwietnia 1986 r., a przygotowanej właśnie przez dr Biernacką we współpracy z autorką katalogu i zespołem pracowników BUW. Zgodnie z koncepcją Pani Marleny ukazano na tej wystawie, zasadniczo w porządku historyczno-biograficznym, zainteresowania księgoznawcze, bibliograficzne i bibliotekarskie Lelewela na tle wizerunku jego środowiska rodzinnego, intelektualnego i zawodowego, z odniesieniem do początków polskich badań nad książką i prac twórców pierwszych polskich bibliografii narodowych, z uzupełnieniem informacjami o wpływie myśli i dzieła Lelewela na potomnych oraz o kulcie jego osoby, a także z zamiarem zilustrowania problematyki referatów i komunikatów sesji naukowej. Duża i bogata wystawa, która do dziś pozostaje w pamięci zwiedzających, prezentowała oryginalne obiekty – rękopisy, książki, ryciny – z BUW (w tym Gabinetu Rycin i ówczesnego Oddziału Kartograficznego), z Działu Rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej, z Biblioteki Narodowej i ze zbiorów prywatnych, jak również kopie obiektów z Działu Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu w Wilnie.

Jak wspomniano, formalne zakończenie pracy zawodowej nie zamknęło aktywności naukowej dr Biernackiej; można wręcz mieć wrażenie, że na emeryturze postanowiła Ona sfinalizować ważne prace. Oprócz edycji tekstów Lelewelowskich ogłosiła w tym czasie obszerny artykuł *Kartka z dziejów nauczania bibliologii. Wokół notatek do wykładów Józefa Muczkowskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1837-1858* w periodyku „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” (2020, t. 14, z. 1). Tytuł tej Jej ostatniej – tak niedawnej – pracy z niemal kokieteryjną skromnością zapowiada ważką i bogatą treść, która w istocie jest świadectwem badań, jakie Pani Marlena prowadziła od dawna z myślą o rozprawie habilitacyjnej na temat *Wykłady bibliografii w Polsce do 1918 roku* (m.in. biorąc udział w seminarium naukowym prof. B. Bieńkowskiej czy organizując kwerendy w Bibliotece Jagiellońskiej i Ossolineum). Na owej „kartce z dziejów” dr Biernacka zanotowała nie tylko oparte na rękopisach z Biblioteki Jagiellońskiej analizy myśli bibliologicznej i praktyki dydaktycznej Muczkowskiego – dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej i profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, ucznia Bandtkiego i mistrza Estreichera – ale i wnioski na temat relacji między koncepcjami księgoznawczej pracy naukowej, zawodowej i dydaktycznej ważnych XIX-wiecznych bibliologów. Wskazała też istotny kierunek i pole badawcze dla przyszłych prac naukowych z historii księgoznawstwa, przypominając o potrzebie studiów nad dziejami akademickiego nauczania tej dyscypliny na ziemiach polskich w XIX w. i jego związkiem z historycznym rozwojem teorii i praktyki bibliologii oraz zmianami w zakresie kultury książki w społeczeństwie polskim.

W Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie Pani Marlena wskazała jeszcze jeden kierunek prac, co wiąże się z działaniami, których niestety nie udało

się Jej sfinalizować. Ostatni okres pracy w Gabinetcie Zbiorów XIX Wieku poświęciła Ona przygotowaniom do wystawy polskiej książki dla dzieci i młodzieży w zasobach BUW z lat 1801-1918. Przeznaczone dla młodego odbiorcy piśmiennictwo z tego okresu postrzegała jako specyficzne odzwierciedlenie ówczesnej rzeczywistości politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturalnej, barwny obraz świadomości naukowej, poziomu cywilizacyjnego, prądów artystycznych, literackich i kulturalnych, szczególne narzędzie w przekazie wartości uniwersalnych i narodowych, w wychowaniu moralnym i obywatelskim. Prowadziła badania nad tym zagadnieniem i dogłębne kwerendy w księgozbiorze BUW, kształtując koncepcję i scenariusz przyszłej wystawy o charakterze popularno-naukowym. Po przejściu Pani Marleny na emeryturę obfita dokumentacja tego Jej zaangażowania znalazła się w Archiwum BUW, gdzie – miejmy nadzieję – doczeka się na kontynuatora prac, takiego, jakim sama M.M. Biernacka potrafiła być choćby dla spuścizny naukowej jednej ze swych mistrzyń, H. Hleb-Koszańskiej.

Mistrzowie i nauczyciele pozostawali dla Pani Marleny ważnym punktem odniesienia w Jej sposobie myślenia o bibliologii i o XIX stuleciu oraz w Jej badaniach. Tę rolę odgrywali w Jej życiu niewątpliwie – J. Lelewel i K. Estreicher. Nie traktowała ich jako przedmiotu studiów, ale właśnie jako mistrzów, poprzedników w pracy bibliologa, bibliografa, bibliotekoznawcy i bibliotekarza – kustosa księgozbioru BUW. Ale potrafiła też uznać za autorytety i przewodników ludzi spotykanych na drodze zawodowej. *Kartkę z dziejów nauczania bibliologii...*, ostatni tekst naukowy, ofiarowała Profesor B. Bieńkowskiej jako swej „Mistrzyni, Nauczycielce i Przyjaciółce”. Docent H. Hleb-Koszańskiej poświęciła dwa wspomnienia: *Seminarium magisterskie doc. dr Heleny Hleb-Koszańskiej* w „Roczniku Biblioteki Narodowej” z 1984 r. (t. XX, Warszawa 1988) oraz wspomnienie z początków pracy w Instytucie Bibliograficznym BN w tomie *Helena Hleb-Koszańska. Bibliotekarz i bibliograf. Materiały z Sesji Jubileuszowej w 100. rocznicę urodzin* (Warszawa, Biblioteka Narodowa, 2003). Szacunek i wdzięczność wobec mistrzów, podobnie jak uznanie, wyrozumiałość i życzliwość dla współpracowników stanowiły stałe cechy postawy Pani Marleny, która do swojej pracy potrafiła się odnosić równocześnie ze skromnością i godnym poczuciem własnej wartości.

Aby pokazać, że chyba nie wiemy o Niej wszystkiego, że nie była postacią jednowymiarową, warto przypomnieć jeszcze jedną Jej publikację, będącą znakiem Jej szerokich zainteresowań historyczno-kulturalnych oraz umiejętności wykorzystywania warsztatu bibliotekarskiego, naukowego i edytorskiego nie tylko na polu historii bibliologii. Jej nazwisko napotyamy w gronie współtwórców interesującego wydawnictwa z 1991 r. W książce *W labiryncie teatru Arnolda Szyfmana. Wspomnienia żony Marii Gordon-Smith*, opatrzonej

posłowiem Jerzego Waldorffa, znajduje się uzupełnienie w postaci wyboru listów Szyfmana do żony. Na podstawie materiałów rękopiśmiennych, znajdujących się w zbiorach prywatnych w USA, przygotowała je do druku właśnie M.M. Biernacka (Warszawa, Czytelnik).

W zakończeniu swojego ostatniego artykułu dr Biernacka przypomniała słowa, którymi Karol Estreicher zakończył w 1865 r. w warszawskiej Szkole Głównej wykład inauguracyjny, a które Ona sama uczyniła niegdyś mottem swej książki podoktorskiej:

Obok więc prac innych naukowych nie zaniedbujmy studiów bibliograficznych, nie lękajmy się ich, a przekonamy się, że bibliografia nie jest to pole jałowe i suche dla tych, którzy na przeszłość patrzą jak na ogniwo z terażniejszością (M.M. Biernacka, *Kartka z dziejów nauczania bibliologii...*, dz. cyt., s. 34).

To chyba testament Badaczki bibliologii XIX w., Edytorki, Bibliografki i Bibliotekarki, którą mieliśmy szczęście spotkać.